

Autoriõigusi vahendab Eesti Teatri Agentuur.

World Premiere produced by Signature Theatre, New York City

James Houghton, Founding Artistic Director

Erika Mallin, Executive Director

JOHN is produced by special arrangement
with United Talents Agency

Tallinna Linnateater

Lai 23, Tallinn 10133

linnateater.ee

facebook.com/linnateater

twitter.com/linnateater

instagram.com/linnateater

Kavalehe koostas Helen Männik,
kujundas Katre Rohumaa,
fotod proovist Siim Vahur

Annie Baker

John

Inglise keelest tõlkinud **Triin Sinissaar**

Lavastaja

Mehis Pihla
(Eesti Draamateater)

Kunstnik ja valguskujundaja

Kristjan Suits

Etenduse juhid

Ingrid Noodla,
Ave Kaing-Kaabel

Esietendus 6. oktoobril 2018 Hobuveskis

Etendus on kahes vaatuses.

Teatri peanäitejuht: Elmo Nüganen

Teatri direktor: Raivo Põldmaa

Osades

Jenny Chung	Liis Lass
Elias Schreiber-Hoffman	Märt Pius
Mertis Katherine Graven	Anu Lamp
Genevieve Marduk	Helene Vannari

ANNIE BAKER

Annie Baker on sündinud 1981. aastal. Ta kasvas üles Amherstis, Massachusettsis. Lapsena ei käinud ta just tihti teatris, vaid lavastas enda sõnul kodus veidraid stseenikesi karvaste mänguloomadega. Pärast vanemate lahkuminekut kolis tüdruku isa New Yorki, mistõttu hakkas ta tihedamini suurlinnas käima. Bakeri sõnul lugesid nad isaga kahekesi valjusti Oscar Wilde'i näidendeid. Ühel õhtul viis isa tütre päriselt teatrisse. Bakeri sõnul ei saanud ta etendusest midagi aru, kuid arvas, et see, mida ta laval nägi – näitlejad löid laval üksteist oranžide plasthaamritega pähe – oli imeline. Tasapisi sai teatrist Bakeri jaoks justkui religioon ning ta muutus selle suhtes aina fanaatilisemaks. „Ma olin surmtõsine näitleja ning kirjutasin isegi oma päevikusse, nagu ma oleksin rollis – selles, mida me parasjagu koolis lavastasime.“

Baker tahtis saada kirjanikuks, ent see muutus tasapisi näitekirjaniku elukutseks. Näidendite poole pöördus ta, kuna ei soovinud kirjutamisel „õigeid“ sõnu valida. „Mulle tundus – professionaalsed proosakirjanikud ilmselt nii ei tunne –, et ma pean kirjutamisel valima „täiusliku“ sõna. Ja kui ma valiksin kogemata vale sõna või liiga palju täiuslikke

sõnu, siis muutuks tekst üleilustatuks. Ma arvan, et minust sai näitekirjanik, kuna saan olla grammatiliselt ebatäiuslik: tegelased võivad rääkida kohmakalt või üritada rääkida hästi, ent sealjuures mõnikord õnnestuda, mõnikord mitte. See ebatäiuslikkus mõjub mulle väga vabastavalt,“ kirjeldab ta.

Teatrile kirjutamist õppis Baker New Yorki Ülikooli alla kuuluvas Tischi Kunstide Koolis, magistrikraadi omandas ta Brooklyni Kolledžis. Tema esimene näidend *Body Awareness* lavastati 2008. aastal. Esietenduse järel nimetasid teatrikriitikud arvustustes Bakerit tänapäeva Tšehhoviks. Esimesele järgnes veel viis näidendit ning ka Tšehhovi „Onu Vanja“ adaptatsioon. Edukaimaks osutus *The Flick*, mis pärjati 2014. aastal Pulitzeri preemiaga.

Autori sõnul kirjutab ta „Johni“, kuna kõik, mis näidendis toimub, haakus mingil moel sellega, millega ta parasjagu oma elus maadles – seda nii isiklikus, filosoofilises kui ka poliitilises plaanis. „John“ esietendus Signature Theatre’is juulis 2015. Näidendi lavastas Sam Gold, kellega Baker varasemalt neljal korral oli koos töötanud. Lavastus osutus tõeliselt menukaks. 2018. aasta jaanuaris esietendus „John“ National Theatre’is Londonis.

Bakeri näidendite tegelasteks on sageli tavalised väikelinnade inimesed, kes pistavad rinda igapäevaste murede ja rõõmudega. Näidendites esineb

küll palju totrusi ja jaburaid dialooge, ent sellest hoolimata läbib teksti tugev narratiiv. „Ma olen huvitatud asjadest, mida pole varem laval nähtud – olgu nendeks mõtted, žestid, asjad või inimesed,“ on Annie Baker öelnud. „Iga näidendi kirjutamisega üritan ma enda jaoks uuesti mõtestada, mida tähendab etendust vaadata ja millest mõeldakse teatris kui tavalisest või normaalsest.“

Annie Bakeri eripära seisneb ka tema oskuses inimesi kuulata. „Iga inimene kasutab rääkimiseks oma poeesiat, mis on ainulaadne. Kui ma kohtun uue inimesega, tunnen ma alati huvi nende rääkimisviisi vastu.“ Baker loob dialoogi tõelise empaatia ja hoolega, mille tulemusel näivad tema karakterid nii ebatavaliselt tuttavlikud, et võiks mõtiskleda, miks nendest näidendis kirjutatakse. Ent just tavalise inimene maailm Bakerit huvitabki: ta püüab teksti igapäevaelu rõõme ja muresid ning korjab üles vestluse pisidetaile.

Bakeri eripäraks on pikad pausid. Tema kirjutamisstiil on maailmas tuntud kohati isegi piinlike vaikuste pärast, mis näidenditesse remarkidena sisse on kirjutatud. Nii on ka näiteks „Johni“ lavastatud ligi neljatunnisena, ent samas on lavale jõudnud ka sama näidendi põhjal valminud kahetunnine lavastus – sõltuvalt pauside pikkustest.

Lisaks kirjutamisele õpetab Annie Baker tulevasi näitekirjanikke erinevates USA ülikoolides. Tema näidendeid on lavastatud rohkem kui 150 teatris ning mitmekümnes riigis üle kogu maailma. Ühtlasi on ta pälvinud mainekaid kirjandusauhindu.

AMEERIKA KODUSÕDA (1861–1865)

Kokkuvõtte koostamisel on kasutatud ajaloolase Lauri Vahtre artiklit „Kui tuul viis onu Tomi onnikese“, mis ilmus 11. aprillil 2006 Postimehes.

Ameerika kodusõda (1861–1865) on üks neist sõdadest, mis näib kestvat tänaseni. Selle haavad poleks nagu päriselt kinni kasvanud. Ikka ja veel sütitavad inimeste kujutelma küsimused laadis: „Aga mis oleks saanud, kui Lee oleks Gettysburgi lahingu võitnud?“

Ilmselt puudutab Ameerika kodusõda kaugeltki mitte ainult ameeriklaste salajasi hingekeeli. Ka neid, mis võib-olla polegi seotud lõuna- ja põhjaosariikide eluolu ja ajaloo, orjuse või muu otseselt asjasse puutuvaga.

1860. aastal sai USA presidendiks vabariiklane Abraham Lincoln. Pärast valimisi hakkas lõunaosariikides levima veendumus, et valijameeste kogus ja senatis ülekaalu saanud Põhi – orjusetu osariike oli rohkem kui orjanduslikke – hakkab Lõunale dikteerima, kuidas elu korraldada. Algas lahkulöömisprotsess. Esimesena eraldus Lõuna-Carolina, talle järgnesid Mississippi, Florida, Alabama, Georgia,

Louisiana ja Texas, hiljem veel neli osariiki, kaasa arvatud Virginia. Eriarvamuste tõttu sündis kaks erinevat Ameerika Ühendriiki – Unioon (põhjaosariigid) ja Konföderatsioon (lõunaosariigid). Viimased valisid enda presidendiks Jefferson Davise. Umbusaldus põhja- ja lõunaosariikide vahel kasvas, kuni lahvatas sõda.

12. aprillil 1861 avasid konföderaadid tule Fort Sumteri pihta Charlestonis Lõuna-Carolinas. Fort alistus. Kuid tulevahetuses ei kandnud kaotusi kumbki pool. Esimeses Bull Runi lahingus 21. juulil 1861 suutsid lõunaosariigid Põhja väed sisuliselt purustada, sealjuures mängis Lõuna võidu juures otsustavat osa väejuht Thomas J. Jackson, kes osava kaitsetegevuse eest selles lahingus sai hüüdnime Stonewall (kivimüür – e.k).

Sõja esimestel aastatel saatis edu lõunaosariike. Ka 1863. aasta algas Konföderatsioonile suhteliselt edukalt, kui Lee võitis Chancellorsville'i lahingu. Siiski polnud võit kuigi magus, sest seal langes Konföderatsiooni vägesid juhtinud Robert E. Lee lähim abiline, Stonewall Jackson, seda omade kuulistest tabatuna. Sealt edasi läks sõda lõunaosariikide jaoks allamäge.

1.–3. juulil 1863 toimunud Gettysburgi lahingust sai pöördepunkt. Lahing kestis kolm päeva, mille jooksul langes umbes 50000 meest. Lahingu saatus

kõikus noateral. See oli üks neid harvu kordi aja-
loos, kus ehk mõne ainsa mehe juurdeliitmine või
mahaarvamine saatuse poolt oleks võinud heitluse
tulemuse teiseks pöörata.

Kuriosne on tõik, et Konföderatsiooni võit oleks
sõja lõpetanud. Lõunal ei olnud kavatsust kehtes-
tada oma norme Põhjas. Konföderatsioon oleks
lihtsalt iseseisvaks jäänud ja järk-järgult ka orjuse
kaotanud, sest selle vältimatust mõistsid lõunaosa-
riiklased (nüüdseks) juba selgesti. 9. aprillil 1865.
aastal, nädal pärast Richmondi langemist, andis Lee
oma armeega Appomattoxi juures alla.

Lee allaandmise võttis Granti otsusel vastu kind-
ral Chamberlain – mees, kes sõdurina väärib ülimat
austust. Just tema oli üks neist, kelle isiklik vaprus
Gettysburgi lahingu kõige kriitilisemas punktis ja
kõige kriitilisemal hetkel oli otsustava tähtsusega.

Selles sõjas oli esmakordset palju. Esmakordselt
kasutati tagantlaetavaid püsse ning sõjapidamist
telegraafi ja raudteede abil. Esmakordsed olid ka
rindefotograafid ja sõjauudiste välkkiire levik.

Paljud küsisid sõja järel ja hiljemgi – miks õieti?
See on küsimus, mis kripeldab tänaseni. Hävis või
peaaegu hävis omapärane ja hiilgav subkultuur –
Lõuna. Samas poleks selle sõjata ameeriklasi, nagu
me neid tunneme, arvatavasti tekkinud. Ega ka mit-
te USA-d kui maailmavõimu...

GETTYSBURG

Gettysburg on linn Pennsylvania osariigis, kus elab umbes 8000 inimest. Linn sai nime šoti päritolu Samuel Gettysse järgi, kes ehitas sealset piirkonda läbiva ristmiku lähistele 1761. aastal oma kõrtsi. Ametliku Gettysburgi linna rajas 1786. aastal Samueli poeg James Gettys.

Neli kuud pärast Gettysburgi lahingut külastas linnakest president Abraham Lincoln, kes pidas lahingupaiga lähistele rajatud kalmistu sisseõn-nistamisel kõne, mis on tuntud kui Gettysburg Address. Kõnes rõhutas Lincoln, et sõdurid ei langenud asjatult. Kõne peetakse üheks kuulsaimaks Ameerika ajaloos.

Gettysburgi lahingu tõttu on linn tuntud seal resideerivate kummituste poolest, kes end lahingupaigal ja selle läheduses ilmutavad. Tänapäeval kasutavad nutikamad kohalikud kummituste olemasolu oma sissetuleku peamiseks allikaks: Wikipedia andmetel pakuvad vähemalt kaheksa erinevat firmat Gettysburgi külastavatele turistidele kummitustuure.

UUSPLATONISM

Uusplatonism on umbes 3. sajandil tekkinud antiik-filosoofia suund, mis tugines peamiselt Platoni (u 427–347 e.m.a) õpetusele. Pärimuse eelkäijaks peetakse süüria päritolu Ammonios Sakkast (175–242), kelle õpetuse põhialused sõnastas tema õpilane Plotinus (203–270).

Uusplatonism oli selle tekkeaja olukorda arvestades üllatavalt rahumeelne ja positiivse meelsusega filosoofia. Uusplatoonikud uskusid, et inimese täiuslikkus ja õnn on saavutatavad ka selles ilmas, hauatagust elu ootamata. Üheks nende silmatorkavamaks eripäraks oli kurjuse olemasolu eitamine iseseisva nähtusena. Uusplatoonikute uskumuse järgi lähtus kogu universum ühest kirjeldamatust ja mõistetamatust jumalusest, mida nimetati ka Heaks. Plotinuse jaoks võis „kurjus” eksisteerida vaid jumaliku olemuse või kohalolu puudumisel – tal ei olnud iseseisvat olemust või essentsi. Plotinus kasutab kurjuse kirjeldamiseks metafoori valgusest ja pimedusest – pimedust iseeneses ei eksisteeri, pimedus on vaid valguse puudumine. Kõik asjad on head, senikaua kuni nad eksisteerivad. Nad on kurjad vaid seeläbi, et nad ei ole täiuslikud.

Uusplatonistliku maailma kontseptsiooni järgi on 6 täiuslik number – numbrite 1, 2 ja 3 korrutis ja summa korruga. See on number, millest koosneb kogu maailm: meekärg on kuusnurkne, lumehelbel on kuus kanti, kuubil kuus tahku. Ühtlasi lõi Jumal maailma kuue päevaga, Jeesus kannatas ristilööduna kuus tundi jne.

Ka Johann Sebastian Bachi on peetud uusplatoonikuks. Heliloojana tundis ta huvi numeroloogia ja sümbolismi vastu ning püüdes loomingus samuti täiuse poole. Bachi instrumentaalmuusikas võib numbrit 6 kohata ebatavaliselt sageli – täpselt nii palju on tal Brandenburgi kontserte ning ka näiteks inglise, prantsuse ja itaalia süite. Bach annab oma loominguga edasi matemaatiliste mustrite ideaali ning kui teda kuulata, avaldub meile maailma täius.

MEHIS PIHLA

Mehis Pihla on Eesti Draamateatri dramaturg. Omandanud 2011. aastal Tartu Ülikooli semiootika ja kultuuriteooria erialal bakalaureusekraadi, asus ta aasta hiljem õppima EMTA lavakunstikooli, kus lõpetas 27. lennu dramaturgi erialal. Ühtlasi pälvis Mehis 2014. aastal Panso preemia. „John“ on Mehise esimene lavastus Tallinna Linnateatris. Varasemalt on ta lavastanud Ugalas („Tasujad“), Vanemuises („Ilus on noorelt...“, „Hedda Gabler“) ja Endla teatris („Uhkus ja eelarve“).

KRISTJAN SUITS

Kristjan Suits on alates hooajast 2018/2019 Tallinna Linnateatri uus peakunstnik. Ta on õppinud Taanis Aarhusi Tehnilises Kolledžis multimeedia disaini, Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemias valgusdisaini ning Eesti Kunstiakadeemias filmistse-nograafiat. Kristjan on loonud kujundusi paljudele eesti lavastustele ja filmidele. Tallinna Linnateatris tegi ta kunstnikuna debüüdi lavastusega „Vanamees ja meri“. Sellele järgnes „Kaks vaest rumeenlast“, mille eestpälvis Kristjan parima kujunduse kolleegi-preemia. „John“ on Kristjani kolmas töö Tallinna Linnateatris.

Töörühm

Lavastusjuht Mart Saar

Etendusteenistuse juht Kristi Pumbo

Dekoratsioonid Gert Lombiots, Tiit Villemsoo,
Airi Look, Rene Vernik, Grete Saluste

Kostüümid Ene Palu, Aalja Soome,
Airiin Saar, Tiina Uibo, Jaana Leib

Heli Haar Tammik, Arbo Maran, Indrek
Tiisel, Lauri Urb, Nikita Šiškov

Video Lauri Urb

Valgus Merily Loss, Neeme Jõe, Silver
Savik, Teet Orupõld, Talis Toit

Rekvisiit Terje Kessel-Otsa, Veeli Tamm,
Margus Mänd, Liisa Tetsmann

Grimm Anu Konze, Enda Karimõisa, Annifrid
Muda, Heldi Aun-Trepp, Marika Paesalu

Riietajad Külli Pavelson, Anneli Kõrvel,
Õnne Meronen, Maris Mihašova

Lava Jaak Kaljurand, Jaan Kaljurand,
Tarvo Elblaus, Jasper Roost, Joonas Eskla,
Ilmar Aru, Rein Jurna, Jarko Rahnel

Tallinna Linnateatri toetajad ja koostööpartnerid

Tallinna Kultuuriamet
Kultuuriministeerium
Eesti Kultuurkapital

Hooaja peatoetaja Utilitas

Suurtoetajad Espak, Nordecon, ABC Motors

Toetajad Advokaadibüroo COBALT,
Advokaadibüroo TurnStone, Collistar,
Dr. Hauschka, Floorin, Igepa, Ilotrükk,
LM Keskus, Medicum, MyFitness, Pariisi
Vesi, Pro Beauté, Ühisteenused

Meediapartnerid Eesti Rahvusringhääling,
Eesti Päevaleht, Meedius Eesti

Publikut kostitavad Paulig, Fazer Eesti,
Greenfield, Marmiton, Reval Kondiiter

Täname: Tridens AS

LEIDA RAMMO LINNATEATRI FOND

Eesti Rahvuskultuuri Fondi juures tegutseva Leida Rammo Linnateatri fondi eesmärgiks on toetada Tallinna Linnateatrit ning tunnustada teatri loomingulist kollektiivi.

Annetusi Leida Rammo
Linnateatri fondile saab teha:

Saaja: Sihtasutus Eesti
Rahvuskultuuri Fond

Pank: EE672200221001101347
SWEDBANK

Selgitus: Annetus
Leida Rammo Linnateatri fondi

TALLINNA LINNATEATER ON EESTI ESIMENE ROHELINE TEATER!

See kavaleht on valmistatud Ecolabeli
sertifikaadiga märgistatud paberist.

Loe roheline kontori kohta lisaks:
ekja.ee/et/roheline-kontor/

